

Dobków, dnia 12.12.2024 r.

Sz. P. Paulina Hennig-Kloska
Ministra Klimatu i Środowiska
ul. Wawelska 52/54
00-922 Warszawa

za pośrednictwem:

Marszałka Województwa Dolnośląskiego
Wydział Instrumentów Środowiskowych
ul. Walońska 3-5,
50-413 Wrocław

Dotyczy: DOS-I-IV.7244.1.2023.KL

OPINIA RADY NAUKOWEJ
ŚWIATOWEGO GEOPARKU UNESCO Kraina Wygasłych Wulkanów
w sprawie lokalizacji przedsięwzięcia polegającego na przetwarzaniu odpadów
w procesie odzysku R5 w żwirowni w Dobkowie

Rada Naukowa Światowego Geoparku UNESCO Kraina Wygasłych Wulkanów, zarządzanego przez Stowarzyszenie Kaczawskie, któremu w ramach swoich uprawnień doradza w sprawach funkcjonowania Geoparku i zachowania jego zasobów i walorów, zapoznała się na prośbę Stowarzyszenia z materiałem charakteryzującym przedsięwzięcie polegające na przetwarzaniu odpadów w procesie odzysku R5 poprzez wypełnienie terenu niekorzystnie przekształconego na działce nr 136/9, w żwirowni w Dobkowie. Po zapoznaniu się z założeniami tego przedsięwzięcia i przy uwzględnieniu czynników przyrodniczo-społecznych proponowanej lokalizacji miejsca przetwarzania odpadów, w tym w szczególności wpływu na zasoby przyrodnicze Światowego Geoparku UNESCO i cele funkcjonowania Geoparku, wyrażamy stanowczy sprzeciw wobec tego przedsięwzięcia, które uważamy za szkodliwe środowiskowo i uszczuplające zasoby dziedzictwa geologicznego Geoparku.

Uzasadnienie

Rada Naukowa Światowego Geoparku UNESCO Kraina Wygasłych Wulkanów jest organem doradczym Stowarzyszenia Kaczawskiego, wspierającym działania tej organizacji w zarządzaniu zasobami środowiska przyrodniczego i kapitałem społecznym na terenie Geoparku Kraina Wygasłych Wulkanów, będącego członkiem międzynarodowej struktury Światowych Geoparków UNESCO od marca 2024 r. Celem Rady jest opiniowanie i wspieranie działań na rzecz zachowania uznanych na arenie międzynarodowej zasobów

GEOPARK
KRAINA
WYGASŁYCH
WULKANÓW

georóżnorodności i ściśle z nią związanej bioróżnorodności na terenie Światowego Geoparku UNESCO Kraina Wygasłych Wulkanów w celu popularyzacji nauk o Ziemi, edukacji i zrównoważonego rozwoju obszarów o szczególnej wartości dla UNESCO.

Geopark Kraina Wygasłych Wulkanów jest jedynym na Dolnym Śląsku i zaledwie jednym z trzech w Polsce obszarów, które posiadają status Światowego Geoparku UNESCO. Jest międzynarodowym wyróżnikiem naszego kraju, o unikatowej georóżnorodności, dlatego jednym z priorytetów jego funkcjonowania jest podejmowanie działań zapobiegających bezpowrotnej utracie zasobów środowiska, które są podstawą zrównoważonego rozwoju na terenie geoparku UNESCO Kraina Wygasłych Wulkanów .

Po analizie charakterystyki planowanego przedsięwzięcia oraz aktów prawa stanowionego na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym oraz międzynarodowym wyrażamy swój zdecydowany sprzeciw wobec ich rażącego nieposzanowania w toku postępowania dotyczącego przetwarzania odpadów w wyrobisku nieużytkowanej żwirowni na obszarze Geoparku UNESCO Kraina Wygasłych Wulkanów. Jako Rada Naukowa zwracamy szczególną uwagę na:

1. Niekonsekwencje stanowienia aktów prawnych na poziomie lokalnym, prowadzące do różnej interpretacji zapisów planu zagospodarowania przestrzennego.

W tym wypadku na jednej działce prawo literalnie zabrania składowania odpadów (dz. nr. 136/19 ob. geod. Dobków), na drugiej działce składowanie odpadów nie jest wprost dopuszczone, ale nie jest też literalnie zabronione (dz. nr 136/9, ob. geod. Dobków). Niekonsekwentne zapisy pozwalają na sytuację, w której mimo tej samej funkcji górniczej, przypisanej do sąsiadujących działek i tych samych warunków środowiskowych na obu działkach, dopuszcza się interpretację zapisów m.p.z.p. pozwalającą na realizację inwestycji, mogącej znacząco oddziaływać na środowisko, w szczególności wrażliwym na zmiany obszarze Światowego Geoparku UNESCO Kraina Wygasłych Wulkanów.

2. Administracyjne wytyczenie granic obszarów chronionych nie powoduje braku oddziaływania na nie przedsięwzięć sklasyfikowanych prawnie jako mogące znacząco oddziaływać na środowisko, lokalizowanych w ich bliskim sąsiedztwie, zwłaszcza gdy na niewielkim obszarze może dojść do kumulowania się oddziaływania presji kilku obszarów górniczych.

Brak spojrzenia holistycznego na cały obszar oraz brak uwzględnienia potencjalnego kumulowania się oddziaływań procedowanych i realizowanych w pobliżu przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko i zawsze znacząco oddziałujących na środowisko, spowodował pominięcie istnienia korytarza ekologicznego w obrębie planowanego przedsięwzięcia, na odcinku między Jurczycami a Lipą. Jest to szczególnie istotne dla określenia realnej presji na przedmioty ochrony w obszarze Natura 2000 PLH020037 Góry i Pogórze Kaczawskie. Zwraca uwagę fakt, że w Planie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 PLH020037 Góry i Pogórze Kaczawskie górnictwo wymieniane jest jako jedno z najczęstszych zagrożeń dla przedmiotów ochrony.

GEOPARK
KRAINA
WYGASŁYCH
WULKANÓW

LAND
OF EXTINCT
VOLCANOES
GEOPARK

3. Brak konsekwencji w zapisach aktów prawnych na poziomie krajowym dotyczących odpadów.

Ustawa o odpadach wyklucza możliwość tworzenia wysypisk odpadów w strefach źródłiskowych i obszarach pozbawionych naturalnego filtra w podłożu. Proces przetwarzania odpadów R5, w przytoczonej w piśmie lokalizacji, pozostaje w sprzeczności z założonymi w ustawie o odpadach warunkami lokalizacji wysypisk. W obu przypadkach odpady, które tam trafiają, są tylko rozdrabniane i zagęszczane. Procedura uzyskania zgody na składowanie odpadów jest prostsza, jeśli nazwiemy ją przetwarzaniem odpadów w procesie odzysku R5 i ograniczymy deklarowany katalog odpadów do odpadów sklasyfikowanych jako nie niebezpieczne, jak ma to miejsce w tym przypadku. Nie zmienia to faktu, że katalog kodów odpadów przypisanych do procesu przetwarzania R5 dopuszcza odpady o bardzo kontrowersyjnym pochodzeniu, takie jak: rdzenie i formy odlewnicze, żużle i popioły, które są obciążone ładunkiem chemicznym niebezpiecznych związków i metali ciężkich. Kody wskazane przez inwestorów we wniosku o zgodę na przetwarzanie odpadów są niezgodne z kodami określonymi w decyzji rekultywacyjnej, a ponadto budzą duże kontrowersje ze względu na ich potencjalny negatywny wpływ na środowisko.

Pragniemy podkreślić, że każda z przytoczonych powyżej ułomności prawnych lub proceduralnych będzie miała swoje negatywne konsekwencje środowiskowo–społeczne, w szczególności w postaci:

1. Utraty geostanowiska w wyniku wypełnienia go przetworzonymi odpadami.

Z uwagi na szczególną rolę obszaru Geoparku UNESCO Kraina Wygasłych Wulkanów w zachowaniu dziedzictwa geologicznego w skali globalnej powinna być wyłączona możliwość przetwarzania odpadów w nieczynnych wyrobiskach i wypełniania ich odpadami, co prowadzi do całkowitej, bezpowrotnej utraty obiektu ważnego dla poznania dziejów Ziemi. Dawne miejsca eksploatacji powinny być rekultywowane w taki sposób, aby mimo naturalnej sukcesji, częściowego zalesienia lub zalania pozostawała możliwość ich naukowego rozpoznania. Wyłączenie z eksploatacji wyrobiska umożliwiają wgląd w historię Ziemi i śledzenie przemian środowiskowych pod wpływem zmieniającego się klimatu. W Światowym Geoparku UNESCO Kraina Wygasłych Wulkanów geostanowiska ukazujące utwory geologiczne wieku czwartorzędowego są rzadkie i przez to szczególnie cenne.

2. Zanieczyszczenia środowiska gruntowo-wodnego zlewni dwóch głównych rzek w Geoparku Kraina Wygasłych Wulkanów: Kaczawy i Nysy Szalonej.

Przetwarzanie odpadów o charakterze przemysłowym w obszarze wododziałowym i źródłiskowym, na podłożu łatwo przepuszczalnym, pozbawionym naturalnego filtra w złożu, stoi w sprzeczności z podstawowymi zasadami ochrony wód. Deklarowany charakter odpadów wskazuje na ich hutnicze pochodzenie. Dlatego szczególne obawy budzi potencjalnie

GEOPARK
KRAINA
WYGASŁYCH
WULKANÓW

LAND
OF EXTINCT
VOLCANOES
GEOPARK

negatywny wpływ odcieków ze składowiska na chemizm wód powierzchniowych i podziemnych, a tym samym na zachowanie progów bezpieczeństwa w odniesieniu do założonych celów środowiskowych dla zlewni Kaczawy i Nysy Szalonej. Wody obciążone ładunkiem substancji niebezpiecznych, metali ciężkich mogą przyczynić się do braku osiągnięcia celów w odniesieniu do planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. z 2016 poz. 1967), dla JCWP „Kaczawa od źródła do Kamiennika” kod PLRW6000713819, która została już oceniona jako silnie zmieniona część wód o złym stanie, zagrożona nieosiągnięciem celu ekologicznego i dobrego stanu chemicznego.

3. Potencjalnego zagrożenia dla zdrowia ludzi i zwierząt, będącego efektem zanieczyszczenia wody w studniach pobliskich miejscowości, uniemożliwiającego korzystanie z własnych zasobów wody w celach spożywczych i hodowlanych.

Z ekspertyzy hydrogeologicznej mgr. Jacka Otwinowskiego, (upr. Ministra Środowiska nr. VII-1366, V-1480), dotyczącej lokalizacji przetwarzania odpadów w żwirowni Dobków na działce 136/9 wynika, że dno wyrobiska znajduje się na głębokości warstw wód użytkowych, eksploatowanych w przydomowych studniach przez mieszkańców najbliższych miejscowości Dobków, Muchówek i Lipa. Ponieważ odcieki ze składowanych odpadów mogą zasilać warstwę wód użytkowych, przedsięwzięcie stanowi zagrożenie dla zdrowia zwierząt gospodarskich i ludzi.

4. Pogorszenia warunków ekologicznych siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony w specjalnym obszarze ochrony siedlisk Natura 2000 Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037, którego granica przebiega w odległości 165 m od wyrobiska, oraz utraty funkcji korytarza ekologicznego KZ- 7A Pogórze Sudeckie.

Szczególnie istotne jest poddanie kompleksowej analizie wpływu działalności człowieka na przedmioty ochrony w obszarze Natura 2000 PLH020037 Góry i Pogórze Kaczawskie i jego otoczenie. Konsekwencje wpływu zanieczyszczonych odcieków z wyrobiska na środowisko gruntowo-wodne mogą prowadzić do nieprzewidzianych szkód w środowisku. Silne, skumulowane w czasie i przestrzeni oddziaływanie trzech przedsięwzięć: kamieniołomu metabazaltu koło Jurczyc – złożony wniosek o zgodę na realizację przedsięwzięcia, czynnej żwirowni Dobków I i przetwórci odpadów – w procedurze przygotowawczej) budzą uzasadnione obawy o utratę funkcji korytarza ekologicznego na odcinku Lipa – Jurczyce. Szczególnie wrażliwe na utratę dróg migracji są nietoperze, ptaki i duże ssaki. Zmiana stosunków wodnych i chemizmu wód może prowadzić do zaniku siedlisk istotnych dla bezkręgowców. Wskazana trasa transportu odpadów pokrywa się z trasą wywozu urobku ze żwirowni i kamieniołomu. Pominięcie w analizach potencjalnie skumulowanego wpływu oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, zwłaszcza w zakresie potencjalnego zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnej warstwy wód użytkowych, zanieczyszczenia hałasem w wyniku pracy kruszarek, zapylenia, drgań podłoża w efekcie zagęszczania odpadów oraz zanieczyszczenia światłem jednej z ostatnich trzech stref ciemnego nieba na Dolnym Śląsku, uniemożliwia właściwą ocenę sytuacji.

5. Osłabienia wizerunku obszaru Światowego Geoparku UNESCO Kraina Wygasłych Wulkanów w oczach międzynarodowych instytucji.

Światowe Geoparki traktowane są przez UNESCO jako obszary społecznie odpowiedzialne, zdolne do modelowej realizacji celów zrównoważonego rozwoju. Są to obszary, w których społeczność lokalna, świadoma wartości zasobów środowiska, w którym mieszka, nie rezygnując z rozwoju, potrafi je zachować dla przyszłych pokoleń. Ocena wypełniania tych celów jest przedmiotem powtarzanej co cztery lata procedury rewalidacji każdego Światowego Geoparku UNESCO, której negatywny wynik skutkuje koniecznością podjęcia działań naprawczych, a w skrajnych przypadkach – usunięciem z listy geoparków i utratą statusu Światowego Geoparku UNESCO. Wysoka szkodliwość planowanego przedsięwzięcia polegającego na składowaniu odpadów w nieczynnym wyrobisku mającym charakter geostanowiska stwarza realne zagrożenie dla wartości Geoparku i może utrudnić pozytywną rewalidację. W przypadku proponowanego składowiska odpadów mamy do czynienia z wyraźnym konfliktem między krótkoterminowym, partykularnym interesem a strategiczną, długoterminową wizją zrównoważonego rozwoju regionu. Decyzja w tej sprawie stanie się testem priorytetów: czy interes doraźny przeważa nad trwałym dobrobytem i przyszłością lokalnej społeczności.

Pozostając zgodni co do konieczności zachowania wszelkich norm prawa obowiązującego na terenie Rzeczypospolitej, wierząc w dobrą wolę wszystkich instytucji zaangażowanych w procesy administracyjnego nadzoru i realizacji procedur, apelujemy o szczególną dbałość w wydawaniu postanowień, która jest warunkiem realizacji planów lokalnej administracji, starań obywateli oraz w konsekwencji stabilnego rozwoju obszaru Światowego Geoparku UNESCO Kraina Wygasłych Wulkanów.

Przewodniczący Rady Naukowej
Prof. dr hab. Piotr Migoń

Załącznik nr 1: Lista członków Rady Naukowej Światowego Geoparku UNESCO Kraina Wygasłych Wulkanów

dr hab. prof. UW. Marek Awdankiewicz – Instytut Nauk Geologicznych, Uniwersytet Wrocławski.

prof. dr hab. Piotr Migoń – Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego, Uniwersytet Wrocławski – Przewodniczący Rady Naukowej.

dr Wojciech Biernacki – Katedra Nauk o Środowisku Przyrodniczym, Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie.

dr Katarzyna Tokarczyk-Dorociak – Instytut Architektury Krajobrazu, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu.

dr hab. Krzysztof Gwosdz – Zakład Rozwoju Regionalnego, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie.

dr Agnieszka Sobala-Gwosdz – Instytut Rozwoju Miast i Regionów, Uniwersytet Jagielloński.

dr Dawid Hopej – Oddział Dokumentacji i Kształcenia, Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego.

dr hab. prof. UW. Krzysztof Janc – Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego, Uniwersytet Wrocławski

dr hab. Marta Najda – Janoszka – Instytut Przedsiębiorczości, Uniwersytet Jagielloński.

dr Aleksander Kowalski – Państwowy Instytut Geologiczny, Oddział we Wrocławiu – Zastępca Przewodniczącego Rady Naukowej

dr Jacek Koźma – emerytowany pracownik Państwowego Instytutu Geologicznego, Oddział we Wrocławiu.

mgr Wojciech Mazur – Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych we Wrocławiu

dr Edyta Pijet-Migoń – Instytut Turystyki, Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu.

dr Arkadiusz Muła – Muzeum Regionalne w Jaworze.

mgr Jacek Otwinowski – Państwowy Instytut Geologiczny, Oddział w Warszawie.

dr Kamila Reczyńska – biolog, wolny badacz.

dr Ewelina Rozpędowska – dr Nauk o Ziemi Uniwersytetu Jagiellońskiego, Stowarzyszenie Kaczawskie.

dr hab. prof. UW. Robert Szmytkie – Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego, Uniwersytet Wrocławski.

dr Maciej Zathey – Instytut Rozwoju Terytorialnego we Wrocławiu.